

زبان اشاره در ساعت درس تربیت بدنی

شنیدن، دیدن و علامت دادن در کلاس
درس تربیت بدنی دوره ابتدایی

مشرف رضوی مقدم
کارشناس تربیت بدنی مشهد

کلیدواژه‌ها: کلاس تربیت بدنی، آموزش زبان اشاره، روش تدریس، آموزش

شنیدن، دیدن و علامت دادن در کلاس درس تربیت بدنی دوره ابتدایی
از دانش آموزان می پرسیم: متضاد «بالا» چیست؟
می گویند: «پایین».
متضاد چپ چیست؟
پاسخ می دهند: «راست».

موضوع قابل توجه در این مبادلات کلامی آن است که من نمی توانم صدای دانش آموزان را بشنوم. نه به این دلیل که ضعف شنوایی دارم، بلکه به این دلیل که من در حین ورزش کردن در کلاس به دانش آموزانم زبان اشاره را آموزش می دهم؛ کاری که دانش آموزان آن را بسیار دوست دارند.

در اولین سالی که به عنوان معلم تربیت بدنی شروع به کار کردم، به این نتیجه رسیدم که انگیزه و افزایش توجه دانش آموزان بسیار مهم است. کلاس ورزش فضایی است که در آن تحرک و جنبش اولویت دارد و به این دلیل من به موضوعات جدید و هیجان انگیز نیاز داشتم؛ چیزهایی که برای کلاس ورزش کارایی داشته باشد.

من با تأمل و نگاه به روش های یادگیری خودم که بیشتر مبتنی بر بینایی و جنبش بود، اجرای زبان اشاره را در کلاس هایم شروع کردم و به کسب تجربه پرداختم. بسیار خوشحال بودم که در دوره فوق لیسانس «زبان اشاره آمریکایی» (ASL) را یاد گرفته بودم پس برای اجرای زبان اشاره در کلاس هایم شروع به کسب تجربه کردم.

اکنون مربی ها متوجه روش های جدید شده اند و می دانند که روش های آموزش نیز در حال رشد است استفاده تنها از یک روش برقراری ارتباط برای آموزش، تمرکز و توجه دانش آموزان را محدود می کند. وانگ^۲ در مقاله مندرج در مجله استراتژی^۳ برای انتقال مؤثرتر اطلاعات بر چگونگی انتقال آن به روش های صحیح که توسط معلمان انتخاب می شوند، تأکید می کند.

در زبان اشاره از دو ویژگی بینایی و حرکت که در تربیت بدنی بسیار کارآیی دارند، استفاده می‌شود. آیا این کار ما ارزشی برای دانش‌آموزان دارد؟ بله، و گواه خیلی خوب برای آن، مطرح بودن زبان اشاره به‌عنوان زبان غیر بومی در دانشگاه‌های معتبر است. زبان اشاره در آمریکا به‌عنوان سومین زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تحقیقات در مراحل ابتدایی است، اما مفهوم استفاده از زبان اشاره در تعلیم و تربیت مربوط به ۱۵۰ سال قبل است. توماس هاپکینز^۱ پیش‌تاز در تربیت ناشنوها از مبلغین استفاده از زبان اشاره برای افراد ناشنوا بود.

هنگامی که به‌دنبال دلایل استفاده یا عدم استفاده از زبان اشاره در ورزش بودم، دلایل قانع‌کننده‌ای برای استفاده از این زبان در ورزش پیدا کردم.

راهنمای اصول اولیه (از رینولدز)

۱. مفرح و شادکننده باشد.
۲. دانش‌آموزان هنگام ترک کلاس خواهان برگشت مجدد باشند.
۳. ارتباط درس‌ها حفظ شود.
۴. از کمال پرهیز شود.
۵. قابل انعطاف باشد.

نوتر^۲ و دایمر^۳ دریافتند که هنگام فعالیت‌های بدنی (ورزش) شرایط مناسبی برای آموزش زبان مخصوصاً یادگیری مفاهیمی مثل اطراف، بالا و پایین فراهم می‌آید. همچنین آن‌ها فهمیدند که تأکید روی مفاهیم زبانی در طول ورزش واقعاً به‌درک کامل معانی لغات کمک می‌کند. من متوجه این نکته شدم که در کنار افزایش توجه دانش‌آموزان، مهارت‌های حرکتی و دامنه لغات آن‌ها را می‌توانم به‌طور هم‌زمان ارتقا دهم. همچنین متوجه شدم که می‌توانم از زبان اشاره به‌عنوان روش آموزشی استفاده کنم. اما چگونه می‌توانستم زبان اشاره را درون برنامه درسی ام بگنجانم؟

ابتدا انرژی خودم را روی تهیه فهرستی از لغاتی که با برنامه درسی‌ام مرتبط بود، متمرکز کردم. در این موارد از متن رینولدز^۴ «زبان اشاره در پیش‌دبستانی‌ها» استفاده کردم. او پنج اصل را اساس تعلیمات خود قرار داد و من نیز آن‌ها را در برنامه‌هایم پیاده کردم. آن‌ها عبارت بودند از:

۱. **تعلیمات را مفرح و شادکن:** من زبان اشاره را به این علت انتخاب کردم که مفرح و شادکننده بود و مورد توجه دانش‌آموزان قرار می‌گرفت. طی سال اول، تعلیمات یک روال عادی اولیه داشت. بر این اساس که هر روز هفته، ۴-۵ دانش‌آموز به‌عنوان سرگروه انتخاب می‌شدند تا نرمش با علائم انتخابی آن‌ها انجام شود. حدود انتخاب‌ها شامل آهسته دویدن، دویدن، لی‌لی کردن، با سرعت دویدن تا راه رفتن سریع و آهسته بود.

یک روز معمولی در کلاس ورزش من با یک فعالیت سریع و آبی شروع می‌شود؛ مثل بازی فعال و سریع «جرتقیل و بولدوزر». در این بازی کلاهک‌ها را به‌طور ایستاده و خوابیده قرار می‌دهند. نیمی از بچه‌ها جرتقیل (کلاهک‌هایی را که خوابیده هستند سر پا می‌کنند) و نیمی دیگر بولدوزر هستند (با ضربه کلاهک‌ها را می‌خوابانند). از فاصله بین کلاهک‌ها برای لی‌لی کردن، دو سرعت یا دو آهسته استفاده می‌کنیم. بعد از اینکه بچه‌ها مشغول فعالیت اولیه شدند، من شفاهاً از آن‌ها می‌خواهم و به آن‌ها اشاره می‌کنم «توقف کنند»، «نگاه کنند» یا «توجه کنند» در این لحظه دانش‌آموزان:

۱. فعالیتشان را متوقف می‌کنند.
۲. به تخته نگاه می‌کنند تا ببینند که آیا نام آن‌ها برای سرگروهی نرمش روی تخته نوشته شده است.
۳. در منطقه معین می‌نشینند و به راهنمایی هم‌بازی‌شان توجه می‌کنند.

استفاده از علامات نرمش به‌طور مداوم و روزانه باعث سادگی آن برای دانش‌آموزان می‌شود. همچنین من به بچه‌ها اجازه می‌دهم علاماتی را که استفاده می‌کنند، نام ببرند تا دامنه لغاتشان تقویت شود. بچه‌ها از سرگروه شدن با شور و شوق استقبال می‌کنند و این سود دیگری است که از این روش عاید می‌شود. به‌علت اینکه همگی در یک زمان در حال یادگیری زبان اشاره هستند، ترسشان در مقابل هم‌بازی‌هایشان کمتر می‌شود؛ حتی خجالتی‌ترین آن‌ها!

۲. دانش‌آموزان هنگام ترک کلاس خواهان برگشت مجدد به کلاس هستند

این یک اصل با اهمیت است. همچنان که قبلاً ذکر شد، فعالیت بدنی بچه‌ها در اولویت بود، بنابراین من درس‌های زبان اشاره را کوتاه کردم. من لغات مشخصی در ارتباط با ورزش دارم که آن‌ها را در برنامه هفتگی ورزشی گنجاندم (فهرست لغات را ببینید).

فهرست لغات:

۱. دویدن ۱۱. اطراف
۲. به حالت دو رفتن ۱۲. استفاده
۳. یورتمه رفتن ۱۳. حیوان
۴. لی‌لی کردن ۱۴. لطفاً
۵. راه رفتن ۱۵. متأسف
۶. متوقف شدن ۱۶. خوب/درست
۷. شروع کردن ۱۷. آب
۸. پریدن ۱۸. دوست
۹. پرتاب کردن ۱۹. باهوش
۱۰. بالا رفتن ۲۰. کمک

۴. پرهیز از کمال

پرهیز از کمال بزرگترین اصل برای معلمان و شاگردان است. یک تجربه بسیار خوب برای بچه‌ها این است که وقتی معلم یاد می‌گیرد، آن‌ها هم یاد می‌گیرند. به بیان دیگر، یک الگوی خوب برای بچه‌ها این است که ببینند گاهی معلمشان نیز چیزهایی را به سختی یاد می‌گیرد و حتی تقاضای کمک می‌کند. از اینکه به دانش‌آموز بگوییم علامت یک لغت را نمی‌دانم، هیچ‌گاه تردید نمی‌کنم. این فرصتی برای من به‌وجود می‌آورد که به آن‌ها بگویم من هم باید دنبال لغت بگردم یا تمرین کنم تا به‌خاطر بسپارم.

همچنان که رینولدز (۱۹۹۵) می‌گوید، بچه‌ها بعضی از مهارت‌های ظریف را در مراحل بعدی زندگی فرا می‌گیرند. بعضی علائم دشوار هستند و در بسیاری موارد لازم است که به آن‌ها با بردباری کمک فیزیکی کرد. یعنی اینکه انگشت اشاره آن‌ها را بگیریم و در جای مناسب قرار دهیم.

۵. منعطف باش

معلم باید در برنامه‌ریزی درسی انعطاف داشته‌باشد. یعنی در روزهایی که می‌داند باید بچه‌ها انرژی زیادی در فعالیت‌بندی صرف کنند، درس‌دادن یک علامت جدید زیاده‌روی است. معرفی علائم جدید صبر و توجه زیاد می‌خواهد و اگر «حرکت» اولویت دارد و بچه‌ها تمام روز را روی صندلی‌هایشان نشسته بودند، یادگیری یک علامت جدید می‌تواند برایشان خیلی سنگین و سخت باشد. (اصول ۱ و ۲ را فراموش نکنید).

بعد از سه سال استفاده از زبان اشاره، من به جمع‌آوری اطلاعات و منابع و یافتن آن‌گونه برنامه‌های درسی کلاسی که برنامه‌ریزی آموزشی‌ام را بهبود بخشد، ادامه می‌دهم. من در کلاس درس به سه چیز دقت زیادی دارم:

- من از خودم می‌پرسم می‌خواهم چه علامتی را بچه‌ها یاد بگیرند؟
 - راه‌هایی را که می‌توانم زبان اشاره را در فعالیت‌ها بگنجانم، در ذهنم بررسی می‌کنم؛ بدون اینکه زمان را از دست بدهم.
 - سرانجام، من توجه زیادی دارم که برای بچه‌ها یک محیط سالم درسی به‌وجود آورم. بعضی بچه‌ها برای یادگیری زبان اشاره خیلی پرنرژی هستند. آن‌ها خیلی سریع درس را می‌گیرند، علائم را به‌خاطر می‌سپارند و دوست دارند که از آن‌ها استفاده شود. بچه‌هایی هم هستند که به تکرار و پافشاری بیشتری احتیاج دارند.
- برای کاهش اضطرابی که کودکان ممکن است داشته باشند، من همیشه به آن‌ها اجازه می‌دهم علامتی را که نمی‌دانند، از من یا از هم‌بازی‌هایشان بپرسند.

همان‌طور که رینولدز گفته است، من از دانش‌آموزانم پرسیدم که دوست دارند چه علامتی را یاد بگیرند. به همین دلیل دانش‌آموزان مشتاقانه منتظر بودند که یاد بگیرند و به کلاس ورزش برگردند. این امر به‌خصوص هنگام تعطیلات خیلی سرگرم‌کننده بود. بچه‌ها دوست دارند علامتی برای لغات هالووین، روح، جادوگران و بابانوئل بدانند. علامت برای آبنبات و روز تولد نیز همیشه مورد علاقه آن‌ها است. وقتی که معلم کلاس لغت جدیدی به بچه‌ها معرفی می‌کند که قبلاً بچه‌ها علامت آن را یاد گرفته‌اند، بچه‌ها بسیار هیجان‌زده می‌شوند.

۳. حفظ کردن ارتباط درس‌ها

یک بخش مهم از آموزش، ایجاد ارتباط ذهنی قوی بچه‌ها با موضوع آموزش است. علاوه بر زبان اشاره من هجی با انگشتان (با دست علامت حروف الفبا را بکشیم) را در برنامه‌ریزی درسی‌ام گنجاندم. در شروع هر سال تحصیلی بچه‌های کودکان من در کلاس اصلی‌شان هجی کردن نامشان را یاد می‌گیرند. بعداً من این موضوع را در کلاس ورزش دنبال کردم. برای مثال، وقتی که سگ‌سک بازی می‌کنیم، به‌جای اینکه به کسی که سوخته بگویند بشین، دانش‌آموز سوخته به‌طرف من می‌آید و با انگشت نامش را هجی می‌کند (این تمرین هجی با انگشتان است). بعد از اینکه توانست نامش را هجی کند، جایزه‌اش این است که به بازی برگردد. بنابراین دانش‌آموز به‌طور غیر مستقیم یاد می‌گیرد که الفبا را با اشاره دست بنویسد. این باعث می‌شود که دانش‌آموزان از هجی با انگشتان برای کلمات دیگر استفاده کنند.

از موضوعات مهم این است که شما بدانید دانش‌آموزان در کلاس‌های درس اصلی خود چه چیزهایی یاد می‌گیرند. مثلاً اگر دانش‌آموزان کلاس اول در مورد حیوانات و دانش‌آموزان کلاس دوم درباره اسکلت بدن موضوعاتی را یاد می‌گیرند، من برای هر دو موضوع در کلاس‌م جایی در نظر می‌گیرم. هنگامی که دانش‌آموزان یاد می‌گیرند مثل خرس سینه‌خیز بروند یا مثل شیر کمین کنند، ما به‌صورت شفاهی می‌گوییم خرس و شیر و علامت می‌دهیم. یا در حالی که بچه‌ها یاد می‌گیرند که با دیدن و پریدن فعالیت‌بندی بیشتر می‌شود و با فعالیت‌بندی بیشتر، قلب قوی‌تر می‌شود، ما به‌طور شفاهی و با علامت، لغات «قلب»، «قوی‌تر»، «دویدن» و «پریدن از روی طناب» را می‌گوییم. گنجاندن هم‌زمان علائم با موارد درسی که بچه‌ها در کلاس درسی‌شان یاد می‌گیرند، به‌روند یادگیری زبان اشاره کمک می‌کند [رینولدز، ۱۹۹۵].

من زبان اشاره را به این علت انتخاب کردم که مفرح و شاد کننده بود و مورد توجه دانش‌آموزان قرار می‌گرفت

چگونه شروع کنیم؟

فکر یادگیری یک چیز تازه می‌تواند هر کسی را تحت فشار قرار دهد. خوشبختانه فهمیدم که دانش‌آموزان نمی‌توانند خودشان به خودشان زبان اشاره را یاد دهند. این کار بسیار پرهیجانی است برای نسلی که در حال یادگیری است. اگر شما در حالی که علائم را به بچه‌ها آموزش می‌دهید، هیجان و علاقه خود را به محیط نشان دهید و این موضوع را پیوسته تکرار کنید، آن‌ها نیز متقابلاً در حال انجام کار بسیار خوش حال و پرهیجان خواهند بود. راه‌های زیادی برای یادگیری زبان اشاره وجود دارد. یکی از آن‌ها رفتن به کلاس زبان اشاره است. بسیاری از دانشگاه‌ها و مدارس عالی هم کلاس زبان اشاره دارند. راه دیگر، استفاده از اینترنت است و می‌توانید از کلاس‌های آنلاین استفاده کنید. همچنین بعضی سایت‌ها حاوی فهرستی کامل و طولانی از لغات هستند (فهرست وبسایت‌های منابع و فهرست منابع کتابی را ببینید). از منابع دیگر، کتاب‌هایی هستند که برای گروه سنی خاصی و یا سطحی خاص نوشته شده‌اند.

برنامه سه هفتگی: معرفی آموزش علائم اشاره
برنامه هفته اول:
معرفی لغاتی که دانش‌آموزان مرتباً از آن‌ها استفاده می‌کنند:
* متشکرم
* لطفاً
* آب
* حمام
برنامه هفته دوم:
معرفی لغات مربوط به گرم کردن که مرتباً استفاده می‌شوند:
* دویدن
* با سرعت دویدن
* درجا زدن
معلم گرم کردن را هدایت می‌کند و از علائم اشاره همراه با تکرار شفاهی استفاده می‌کند.
برنامه هفته سوم:
* هر روز چند دانش‌آموز را انتخاب کنید تا علائم اشاره گرم کردن را رهبری کنند.
* هر دانش‌آموز باید فرصت این رهبری را داشته باشد.
* برای تقویت علائم جدید لازم است، بچه‌ها آنچه را که در حال علامت‌دادن هستند، شفاهاً نیز تکرار کنند.

خلاصه

من به‌عنوان یک معلم مبتدی می‌خواستم فضایی سرگرم‌کننده به وجود بیاورم و تا آنجا که می‌توانم تأثیرگذار باشم. مدت زیادی وقت صرف کردم تا بفهمم که بچه‌ها از یادگیری چه چیزهایی بیشتر احساس خوشحالی می‌کنند و اطلاعات زیادی پیدا کردم که ایده مرا تأیید می‌کرد. من از راهنمایی یکی از استادانم در دوره فوق‌لیسانس استفاده کردم که گفت: «واقع بین باش و هر سال یک ایده جدید اضافه کن.» بر این اساس هر سال اطلاعات و علائم جدیدی را به برنامه درسی‌ام اضافه می‌کنم. من به برنامه درسی‌ام ایمان داشتم و اکنون دانش‌آموزانم هم به آن ایمان دارند.

یک تجربه بسیار خوب برای بچه‌ها این است که وقتی معلم یاد می‌گیرد، آن‌ها هم یاد می‌گیرند

وبسایت‌های منابع

Handspeak- www.Handspeak.Com
 Signing Online- www.Signingonline.Com
 Learning American Sign Language (ASL) and Signed English (SE)-
www.Lessontutor.Com/ASLgenhome.Html
 ASL Fingerspelling Dictionary- <http://where.com/scott.nnet/ast>

فهرست منابع کتابی

Colins, H.S.(1992). Signing at school. Portland, OR: Garlic press.
 Colins, H. S. (1994). An alphabet of animal signs. Portland, OR: Garlic press.
 Holub, J. (1996). My first book of sign language. Mahwah, NJ: Troll Communications.
 Warner, P. (2001). Learn to sign the fun way. Roseville, CA: prima publishing.

درس‌دادن زبان اشاره:

هدفشان از آموزش زبان اشاره چیست؟ من در برنامه آموزشی‌ام برای افعالی که روی حرکت تأکید دارند، از علائم استفاده می‌کنم. همچنین از لغاتی استفاده می‌کنم که بچه‌ها در کلاس‌های درسی‌شان می‌خوانند تا حرکات برای بچه‌ها قابل لمس باشد. سیستمی طراحی کردم و به بچه‌ها اجازه دادم تا آن‌ها گرم کردن را با استفاده از علائم انجام دهند. رنگ‌ها و اعداد را هم به برنامه اضافه کردم. خیلی زود علائم اشاره بیشتری را آموزش دادم؛ مثل توپ، بازی کردن، بازی، فوتبال، پرش و خیلی چیزهای دیگر.

مناسب‌ترین روش برای شروع زبان اشاره همراه با برنامه درسی خودتان، کاربرد اصول رینولدز و استفاده از برنامه علائم اشاره و برنامه سه هفتگی است.

بی‌نوشت

1. American sign language
2. Wang
3. Education Journal Strategies
4. Tomas Hopkins
5. Connor- Kuntz
6. Dummer
7. Reynolds

منبع

Sara A Holland (2006), "Hearing, Seeing, and signing in Elementary physical Education" Strategies; Nov/Dec; 20,2; pro Quest. Education journals, pg.17.